

Prefață	XI
Introducere	XII
Cartea de identitate	2
Atribuirea și datarea	2
Semnături contemporane	2
Semnătura... înainte de încetățenirea semnăturii	3
Titlul	5
Titlul, o adăugire ulterioară	5
Titlul semnificativ	7
Alegerea unui titlu sau refuzul acestuia	7
Tehnica	8
Suporturile	8
<i>Inserție: De la rețablul la pala : trei secole de evoluție</i>	10
Materialele picturii	13
Dimensiunile	15
Istoria în serviciul înțelegerii	16
Documentarea operei	16
Opere uitate, opere regăsite	18
Aventuri și avatari	19
Locul de origine și locația actuală	20
Starea de conservare și restaurarea	21
Restaurare, restaurație	22
Subiectul	24
Pictura istorică	24
„Genul major”	24
<i>Inserție: Sabinele</i>	26
Dezvoltarea și noua direcție a picturii istorice	28
De la poveste la alegorie	29
Un cod evident	30
Istoria alegorică	31
Portretul	32
Nașterea portretului	32
Portretul psihologic și portretul de aparat	34
<i>Inserție: Portretul frontal și subminarea lui</i>	38
De la portretul de donator la portretul de grup	40
Un gen în gen: autoportretul	42
Peisajul	46
Constituirea genului	46
Scena de gen	50
Sora mai tânără a picturii istorice	50
O voință didactică	51
De la „bambociadă” la egiptul intimului	51

Natura moartă	53
Un motiv mic în tablouri mari	53
De la „vanitate” la afirmarea virtuozității picturale	53
Măiestria incontestabilă a flamanzilor și a olandezilor	55
Genurile, astăzi	57
Compoziția	58
Compoziția și contextul operei	58
Ancadramentul sau forma spațiului de pictat	58
<i>Inserție: Repartizarea picturilor într-un spațiu complex:</i>	
<i>exemplul bolții Capelei Sixtine</i>	60
Alegerea formatului: prestigiul numărului de aur	62
În interiorul picturii: organizarea planului	64
Centrul și lateralele	65
Sensul lecturii	65
Partea superioară, partea inferioară	66
Simetrie și asimetrie	67
Piramida și friza	68
Orizontale, verticale și oblice	70
Vidul și plinul	72
Compoziții deschise sau compoziții închise	73
Mărimea figurilor în raport cu tabloul	75
Iluzia adâncimii: mijloacele perspectivei	77
Perspectivă sau perspective	78
Refuzul perspectivei în Evul Mediu	79
„Perspectiva empirică” în Trecento	79
Vârsta clasică a perspectivei centrale	81
Perspectivă și virtuozitate: anamorfozele	83
<i>Inserție: Utilizarea simbolică a perspectivei:</i>	
<i>van Eyck, Rafael și construcția centrului</i>	85
Perspectiva clasică și narațiunea	86
Perspectiva liniară și jocul cu spațiu	87
Viziunea <i>da sotto in sù</i> și iluziile baroce	88
Primul plan și construirea adâncimii	88
Cum se vede spațiul spectatorului	90
Repunerea în discuție a perspectivei tradiționale	91
Desenul și culoarea	94
Desenul	94
<i>Sinopia</i> sau desenul subiacent frescelor	94
„Cartonul”, echivalentul pe hârtie al <i>sinopiei</i>	95
Desenul pregătitor: de la schiță	
la „desenul de execuție”	96
Recunoașterea tehnicii:	
evoluția instrumentelor desenatorului	97
<i>Inserție: Poussin și Parmigianino:</i>	
<i>desene pregătitoare la tabloul definitiv</i>	98
Alegerea instrumentului și intențiile artistului	100
Desenul și culoarea: o rivalitate	102
Culoarea și tușa	103
Efect neted și finisaj „dezordonat”:	
problema materialității picturii	104
<i>Inserție: Rembrandt și Velázquez:</i>	
<i>gros plan pe două exemple de tușe manifeste</i>	105

<i>Insertie: Impresioniștii și neoimpresioniștii:</i>	
<i>diviziunea tușei și efecte picturale</i>	106
Culoarea prin filtrul științei	108
Culorile: descoperirea cercului cromatic	108
Spectrul luminos și folosirea culorii-pigment:	
„contrastul simultaneu” și „acromatismul”	110
Culori „calde” și culori „reci”	111
Descrierea culorilor și alegerea termenilor	112
Pentru o istorie a culorilor	113
Estetica <i>gold and glitter</i> a Evului Mediu	113
Sobrietatea de la începuturile Renașterii	115
Secolul al XVI-lea: întoarcerea la culoare	117
Culoarea și lumina: clarobscur și umbre colorate	118
Pictura luminoasă și opusul ei: revoluția tenebristă	120
De la luminismul baroc la obscuritatea romantică	122
<i>Insertie: Japonismul sau revelația culorii decorative</i>	124
A picta lumina: impresionismul	
și neoimpresionismul	125
Revolta fovilor: culoarea expresivă	125
Pictura metafizică în secolul al XIX-lea:	
culoarea ca modalitate a sublimului	126
Secolul XX: apoteoza monocromiilor	129
Figura	130
De la semn la corp: inventarea figurii umane	130
Figura în Evul Mediu: un semn descătușat din învelișul carnal	130
Trecuto: apariția corpului veridic	131
<i>Insertie: Corpul văzut din față, apoi din spate:</i>	
<i>o revoluție în modul de reprezentare</i>	132
Secolul al XV-lea: interpretarea flamandă	134
Aportul Italiei în Quattrocento: nudul	135
Alte contribuții din secolele al XV-lea și al XVI-lea:	
corpul în toate ipostazele lui	136
<i>Insertie: Corpul lui Venus</i>	137
Problema echilibrului	138
Elemente de susținere a acțiunii dramatice:	
„racursi”, mișcări violente și atitudini dezechilibrate	139
„Licențele” pictorului: varietatea și gratuitatea atitudinilor	141
Interpretarea manieristă a figurii:	
„stilul” împotriva imitației	142
Epoca clasică: a picta mișcările sufletului	144
Protoistoria reprezentării emoțiilor	144
Pictura, „afectele” și paralela artelor	145
Charles Le Brun și pictura „pasiunilor”	146
De la afecte la patologie	146
<i>Insertie: Poussin: mimica pasiunilor în secolul al XVII-lea</i>	147
Codificarea frumuseții	149
Frumusețea, un ideal de construit	149
Canonul proporțiilor	150
Frumusețea la masculin: grație sau forță	151
<i>Insertie: Proporțiile femeii: o armonie în evoluție</i>	152
Revanșa realității: senzualitatea femeii	155
<i>Insertie: Contribuția anatomiei</i>	
<i>la reprezentarea corpului viril</i>	156
Erotizarea statuii feminine	158

Modalitățile corpului erotic: a suscita senzațiile tactile	158
<i>Venustas și morbidezza: plăcerile cărnii</i>	160
Secolul al XVIII-lea: farmecele sidefii ale lui Boucher	160
Secolul al XIX-lea: transgresiunile cărnii	161
Jocul privirilor:	
de la <i>Venus</i> de Tizian la <i>Olimpia</i> de Manet	162
<i>Insertie: Poze sugestive și alte motive erotice în Baia turcească de Ingres</i>	164
<i>Insertie: Erotismul și denunțarea socială:</i>	
<i>burghezul și prostituata</i>	168
Dincolo de frumusețe: alte interpretări ale corpului	170
Urâtenia: semn moral sau curiozitate	170
Realismul la măsura urâteniei	171
<i>Insertie: Secolul al XIX-lea: corpuri de muncitori, corpuri de țărani</i>	172
A picta inacceptabilul	174
Paul Cézanne: corpul ca motiv	176
Picasso: a deconstrui figura	178
<i>Insertie: Două noi priviri asupra anatomiei:</i>	
<i>Corpet și Orlan</i>	179
Stilurile	180
Goticul	182
<i>Insertie: Arta gotică din Nord</i>	184
<i>Insertie: Goticul italian: Siena și Simone Martini</i>	186
Goticul internațional	188
Renașterea	190
<i>Insertie: Influența picturii flamande asupra artei italiene</i>	193
<i>Insertie: Altdorfer și școala de la Dunăre: o altă Renaștere</i>	196
Manierismul	198
Caravagismul	202
Barocul	206
Clasicismul	212
<i>Insertie: Bolta Galeriei Farnese:</i>	
<i>între Renaștere și baroc</i>	214
Rococoul	219
Neoclasicismul	223
<i>Insertie: Ingres: un realist clasic?</i>	225
Romantismul	227
Realismul	233
Impresionismul	237
<i>Insertie: Monet și Cézanne: două țărături de mare, două stiluri</i>	240

Postimpresionismul	243
Sintetismul	244
<i>Inserție: Viziunea după predică: a regăsi sensul sacralui</i>	245
Nabiștii	246
Simbolismul	248
Fovismul	250
Expresionismul	252
Epilog: dispute asupra figurării în secolul XX	254
Începuturile abstracțiunii	256
O revoluție, ruptura cu imitația	256
1909–1916: limitele identificării în pictura figurativă	256
Cubismul	256
Futurismul italian	256
1912–1915: sfârșitul reprezentării	256
Delaunay și orfismul	256
Kupka	256
Kandinsky și abstracția lirică	256
Malevici și suprematismul	256
Mondrian și neoplasticismul	257
Triumful geometriei	257
1919–1937/1938: exemplul Bauhausului	258
1945–1971: gloria Americii, reacții europene	259
Minimalismul	259
<i>Op art</i> și arta cinetică	260
Grupul <i>Supports-Surfaces</i>	260
Monocromia europeană	260
Antistilurile: rezistența la figurativ	261
Perioada interbelică	261
Dada	261
Suprarealismul	262
După al doilea război mondial	262
<i>Abstract expressionism</i> și <i>action painting</i>	262
Arta informală	262
Cobra	263
Pop art	263
Indice	264
Bibliografie	269
Credite fotografice	272